

Nusikalstamumo Lietuvoje sezoniškumas ir ryšys su orų anomalijomis

Seasonal Crime Rates and Their Links with Weather Anomalies in Lithuania

Ieva MEDINYTĖ¹

¹Vilniaus universitetas, Chemijos ir geomokslų fakultetas, Geomokslų institutas, ieva.medinyte@fsf.stud.vu.lt

¹Vilnius University, Faculty of Chemistry and Geosciences, Institute of Geosciences, ieva.medinyte@fsf.stud.vu.lt

DOI: <https://doi.org/10.15388/Klimatokaita.2020.23>

Pagrindinis šio tyrimo tikslas – įvertinti nusikaltimų skaičiaus ryšį su klimato rodikliais Lietuvoje. Tokio pobūdžio tyrimai leidžia efektyviau sezoniškai paskirstyti policijos pajėgas, nustato meteorologinės informacijos įtraukimo į kriminologinius tyrimus ir nusikalstamumo prognozes svarbą. Darbe buvo analizuojamos septynios nusikalstamos veikos: viešosios tvarkos pažeidimai, sunkūs sveikatos sutrikdymai, išžaginimai, privačios nuosavybės vagystės, automobilių vagystės, plėšimai, nusikaltimai viešosiose erdvėse: gatvėse, parkuose, skveruose. Pasirinktas 20-ies metų laikotarpis – nuo 1999-ųjų iki 2018-ųjų. Tyrimo metu buvo įvertinta šių veikų skaičiaus metinė eiga. Visi tirti nusikaltimai Lietuvos sąlygomis pasižymėjo minimaliai išreikštu sezoniškumu – metinės atvejų vidurkių svyravimų amplitudės sudarė tik 1,5–6,2 %. Analizuojant paros duomenis buvo nustatyta, kad sunkių sveikatos sutrikdymų, išžagimų, plėšimų ir viešosios tvarkos sutrikdymų skaičius padidėjo švenčių dienomis ir savaitgaliais; privačios nuosavybės vagysčių – sumažėjo.

Nusikaltimų skaičiaus ryšiui su klimatu įvertinti buvo pasirinkti du meteorologiniai rodikliai: vidutinė mėnesio oro temperatūra ir kritulių kiekis. Lyginamoji analizė parodė, jog šiltojo laikotarpio šiltais mėnesiais, palyginti su įprastais mėnesiais, buvo padaryta reikšmingai mažiau viešosios tvarkos pažeidimų ir privačios nuosavybės vagysčių – pastarojo nusikaltimo vidurkis šiuo sezonu taip pat buvo mažesnis mėnesiais kai buvo mažesnis kritulių kiekis. Šaltojo laikotarpio šiltais mėnesiais privačios nuosavybės vagysčių ir sunkių sveikatos sutrikdymų būna daugiau, o mėnesiais, kai kritulių kiekis mažas, sumažėja viešosios tvarkos pažeidimų. Paros duomenų lyginamoji analizė parodė, kad nusikaltimų skaičiaus vidurkiai karštomis ($T_{\max} > 25$ °C) ir šaltomis ($T_{\min} < 15$ °C) dienomis sumažėja. Šaltuoju sezonu ši tendencija yra stipriau išreikšta nei šiltuoju, o savaitgaliais ir šventinėmis dienomis – labiau nei darbo dienomis.

Koreliacinė nusikaltimų skaičiaus ir oro temperatūros bei kritulių kiekio anomalijų analizė atskleidė ribotą ir nenuoseklų jų tarpusavio ryšį. Išžaginimai statistiškai reikšmingai su oro temperatūros anomalijomis koreliavo tik gegužę (–0,45), privačios nuosavybės vagystės – birželį (–0,56) ir rugpjūtį (–0,45), automobilių vagystės – birželį (–0,49). Reikšmingą ryšį su kritulių kiekio anomalijomis parodė išžaginimai: gegužės (0,43), rugsėjo (–0,44) ir spalio (0,43) mėnesiais; plėšimai: gegužės mėnesį (0,42); nusikaltimai viešosiose vietose: gegužę (0,44) ir rugpjūtį (0,49).